

Litauisk Hjelpearck – Nivå III

Avansert grammatikk, kultur og nyanser | LK20

Avanserte verbformer

Perfektum

Oppbygning: **esu + aktiv partisipp**

Esu dirbęs – Jeg har arbeidet (m)

Esu dirbusi – Jeg har arbeidet (f)

Pluskvamperfektum

Oppbygning: **buvau + aktiv partisipp**

Buvau dirbęs – Jeg hadde arbeidet

Partisipper

- **Aktiv presens:** dirbantis/dirbanti
- **Aktiv preteritum:** dirbęs/dirbusi
- **Passiv presens:** dirbamas/dirbama
- **Passiv preteritum:** dirbtas/dirbta

Betinget modus (kondisional)

aš	dirčiau
tu	dirbtum
jis/ji	dirbtų
mes	dirbtume
jūs	dirbtute
jie/jos	dirbtų

Bruk: Hypotetiske situasjoner, høflige forespørsler

Imperativ

tu	dirbk(i)!
mes	dirbkime!
jūs	dirbkite!

Avanserte kasusbruk

Instrumentalis

Brukes for:

- Middel: *Rašau pieštuku* – Jeg skriver med blyant
- Tid: *Vakarais* – Om kvelden
- Profesjon: *Dirba mokytoju* – Arbeider som lærer

Lokativ

Brukes for:

- Sted: *Namuose* – I huset
- Tid: *Praėjame metę* – I fjor
- Tema: *Kalba apie knygą* – Snakker om boken

Avansert syntaks

Komplekse setninger

- **kad:** at
- **jeigu/jei:** hvis
- **nors:** selv om
- **nes:** fordi
- **kai:** når, mens
- **kol:** inntil

Relativ setninger

- *kuris/kuri/kurie* – som/hvilken
- *kas* – hva/hvem (generelt)

Eksempel:

Žmogus, kuris dirba, yra laimingas.
Mennesket som arbeider er lykkelig.

Indirekte tale

Jis sakė, kad dirbs.
Han sa at han ville arbeide.
Ji klausė, ar einu.
Hun spurte om jeg går.

Idiomer og talemåter

- *Mėsti mulį akin* – Kaste såpe i øyene (lure)
- *Kai vėži ragas ant kaulo* – Når kreps vokser på bein (aldri)
- *Neskaičiuoti viščiukų prieš išritant* – Ikke telle kyllinger før de klekkes
- *Mušti šunį* – Slå hunden (mislykkes)
- *Tuščiai namų* – Med tomme hus (tomhendt)

Ordlaging

Prefikser

- **at-**: tilbake, til
- **j-**: inn i
- **iš-**: ut av
- **pa-**: begynne, litt
- **per-**: gjennom, for mye
- **pri-**: til, ved siden av
- **su-**: sammen
- **nu-**: ned, av

Suffikser

- **-tojas/-toja:** agent/yrke
- **-ybė:** abstrakt substantiv
- **-imas:** verbal substantiv
- **-ukas/-ukė:** diminutiv
- **-inis:** adjektiv fra substantiv

Dypere kulturkunnskap

Historie – detaljert

- **1236:** Slaget ved Saulė – grunnleggelse
- **1386:** Kristningen (Jogaila)
- **1410:** Slaget ved Grunwald
- **1569:** Unionen av Lublin
- **1795:** Tredje delingsav Polen-Litauen
- **1918:** Uavhengighetserklæring
- **1940:** Sovjetisk anneksjon
- **1990:** Gjenopprettet uavhengighet
- **2004:** EU og NATO

Litteratur

- **Kristijonas Donelaitis:** *Metai* (Årets tider)
- **Vincas Krėvė-Mickevičius:** Prosa og drama
- **Antanas Škėma:** *Balta drobulė* (Hvitt lerret)
- **Sigitas Geda:** Poesi
- **Ričardas Gavelis:** *Vilniaus pokeris*

Musikk og kunst

- **Daina:** Folkemusikk (UNESCO)
- **Sutartinės:** Polyfonisk sang
- **M. K. Čiurlionis:** Maler og komponist
- **Kanklės:** Tradisjonelt instrument

Hedensk arv

- **Perkūnas:** Tordengud
- **Laima:** Skjebnegudinner
- **Užgavėnės:** Førkristne ritualer
- **Švėta švėtych:** Hellige sted (eik)

Avansert skrivning

Argumenterende tekst

- **įvadas:** Problemstilling
- **Argumental:** Hovedargument
- **Prieš-argumental:** Motargument
- **Išvada:** Konklusjon

Sofistikerte tekstbindere

- *Atsižvelgiant į...* – Med tanke på...
- *Susijusi su...* – I forbindelse med...
- *Dėl šios priežasties...* – Av denne grunn...
- *Kita vertus...* – På den annen side...
- *Vis dėlto...* – Likevel...
- *Be abejo...* – Uten tvil...
- *Apibendrinant...* – Oppsummerende...

Politikk og samfunn**Aktuelle tema**

- NATO og europeisk forsvar
- Forhold til Russland
- EU-integrasjon og eurosone
- Demografi og emigrasjon
- Minoritetsrettigheter (polakker, russere)
- Energiavhengighet

Viktige begreper

- **Seimas** – Parlamentet
- **Respublika** – Republikk
- **Nepriklausomybė** – Uavhengighet
- **Baltijos kelias** – Baltiske vei (1989)
- **Sausio 13-oji** – 13. januar (1991)

Muntlig eksamen Nivå III**Forventninger**

- Flytende og nyansert samtale
- Dyptgående kulturkunnskap
- Evne til abstrakt diskusjon
- Variert og presist vokabular
- Alle kasus mestret
- Naturlig uttale og intonasjon

Nyttige fraser

- Noriu kalbėti apie... – Jeg vil snakke om...
- Pirmiausiai reikia pabrėžti... – Først må det understrekes...
- Pasak šaltinių... – I følge kildene...
- Remdamasis... – Med utgangspunkt i...
- Apibendrinant... – Oppsummert...
- Ar galite pakartoti? – Kan du gjenta?

Tema for diskusjon

- Litauisk identitet og kultur
- Litteratur og kunst
- Historiske hendelser og minne
- Samfunnsutfordringer i dag
- EU og geopolitikk
- Språk og språkpolitikk

Vanlige feil å unngå

- × Feil kasusendelser
- × Manglende samsvar i kjønn/tall
- × Feil bruk av perfektiv/imperfektiv aspekt
- × Glemme ogonek (ą, ę, į, ū)
- × Feil verbendelser
- × Blande deklinasjonsklasser
- × Manglende betoningsendring
- × Feil rekkefølge av klitika

Dialekter**Hoveddialekter**

- **Aukštaitisk** (høy-litauisk) – standard
- **Žemaitisk** (lav-litauisk) – vest

Forskjeller

Norsk	Aukšt.	Žem.
god	geras	gėrs
mann	vyras	vīris
hode	galva	galvą

Formelt vs. uformelt**Formelt (Tu/Jūs)**

- *Kaip laikotės?* – Hvordan har De det?
- *Prašom* – Vær så snill (høflig)
- *Labai ačiū* – Mange takk
- *Atsiprašau* – Jeg beklager (formelt)

Uformelt (Tu)

- *Kaip laikaisi?* – Hvordan har du det?
- *Prašau* – Vær så snill
- *Ačiū* – Takk
- *Atsiprašau* – Unnskyld

Betoning og intonasjon**Fire intonasjonstyper**

- **Akutt stigende** (´)
- **Cirkumfleks fallende** (˘)
- **Kort** (ikke markert)
- **Lang** (ikke markert)

Eksempel:

káltas (skyldig) vs. *kāltas* (hamret)

Betoningsendring

Betoning kan skifte ved bøyning:

- *rañka* (hånden) – *ranką* (hånd, akk.)
- *gálva* (hodet) – *galvą* (hode, akk.)

Avansert ordforråd**Abstrakte begreper**

- demokratija – demokrati
- laisvė – frihet
- teisingumas – rettferdighet
- lygybė – likhet
- tradicija – tradisjon
- kultūra – kultur
- visuomenė – samfunn
- plėtra – utvikling

Akademisk språk

- tyrimas – forskning
- analizė – analyse
- išvada – konklusjon
- argumentas – argument
- teorija – teori
- metodologija – metodologi
- šaltinis – kilde

Politisk vokabular

- vyriausybė – regjering
- seimas – parlament
- konstitucija – grunnlov
- rinkimai – valg
- partija – parti
- kandidatas – kandidat
- balsavimas – stemmegiving

Sjekkliste Nivå III

- ☐ Alle 7 kasus mestret
- ☐ Avanserte verbformer
- ☐ Komplekse setninger
- ☐ Partisipper og passiv
- ☐ Idiommer og talemåter
- ☐ Kulturell dybde
- ☐ Litterær kunnskap
- ☐ Nyansert argumentasjon
- ☐ Korrekt betoning